

Una empresa exemplar

Objectius generals dels materials didàctics

Objectius	Dossier	Objectiu general	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Objectiu 1	El dia a dia d'un poble	Comprendre que la història es construeix mitjançant fonts primàries	Reconèixer que cada document conté informació sobre un fet concret.	Aprendre a extraure informació de documents diversos i que aquesta informació no és igualment rellevant.	Aprendre a ordenar i classificar la informació proporcionada per les diverses fonts documentals, atenent a la finalitat de reconstruir algun aspecte del passat.
Objectiu 2	La Cristalleria Planell	Comprendre que la recerca històrica es basa en la formulació d'hipòtesis sobre els fets.	Ordenar les fonts amb la finalitat d'obtenir una conclusió provisional lògica. A l'hora d'explicar problemes històrics, situar alguns fets, causes i conseqüències en un ordre lògic d'importància.	Comprendre que per examinar els fets poden ser necessàries diverses hipòtesis de treball.	Intentar contextualitzar amb els fets històrics de cada moment, una hipòtesi concreta.
Objectiu 3	Una empresa exemplar	Adquisició i avaluació d'informació històrica a partir de les fonts documentals	Adquirir informació a partir d'una font històrica seleccionada prèviament.		
Objectiu 4	La Cristalleria Planell	Adquisició i avaluació d'informació històrica a partir de les fonts documentals.	Adquirir informació a partir d'una font històrica seleccionada prèviament.	Adquirir informació històrica a partir de fonts diverses que contenen més informació de la que es necessita per a realitzar una tasca específica i seleccionar tipus de fonts que podrien ser útils per a proporcionar informació en una investigació històrica.	Demostrear una consciència creixent del caràcter de les fonts i llurs diversos usos i limitacions, les circumstàncies que varen conduir a la seva creació i si es poden emprar dades que siguin millors.
Objectiu 5	Ha canviat molt l'escola?	Comprendre que el procés històric està subjecte a canvis constants que només poden ser estudiats mitjançant la comparació.	Establir comparacions entre l'abans i el després.	Verificar i jerarquitzar els canvis ocorreguts en un espai temporal.	Aprendre que hi ha elements més resistents al canvi que d'altres, i que en les nostres societats, moltes de les nostres certeses i creences també estan destinades a canviar
Objectiu 6	Investiguem els àlbums fotogràfics	Ser conscient que per treballar els documents del passat cal aprendre un sistema de classificació i anàlisi de tot tipus de fonts.	Classificar les fonts fotogràfiques de forma autònoma i treure'n informació diversa en funció d'uns criteris d'anàlisi.	Dur a terme una recerca fotogràfica en les pròpies imatges familiars, analitzant-les segons uns criteris previs d'anàlisi.	Relacionar la informació extreta de les fonts gràfiques tot comparant-les amb els fets de caràcter històric succeïts en els períodes apareguts en les imatges.

Una empresa exemplar

A l'Arxiu Municipal de Districte de les Corts es conserven els butlletins impresos de l'empresa Cristalerías Planell, S. A. En un dels números d'aquesta revista s'informa que l'empresa va ser declarada "empresa ejemplar" l'any 1492.

- Què era la fàbrica Planell?
- Per quin motiu la van declarar empresa exemplar?
- Què significava això?

Aquesta és la investigació que proposem, que en el fons consisteix en estudiar com funcionava el món del treball a l'època de la dictadura franquista.

Anàlisi formal del document

Està datat del 10 d'octubre de 1942. Es tracta d'un butlletí intern de l'empresa. A l'Arxiu Municipal de Districte de les Corts es conserven els números de l'1 al 8 i desconexem si va continuar la col·lecció.

El número 1, datat del 18 de juliol de 1942, té com a titular "Saludo al Caudillo".

El número 2 té 16 pàgines, i el seu contingut del butlletí és, bàsicament, el següent:

- A la primera pàgina, el diploma de "Empresa ejemplar" concedit pel "Jefe Nacional de la Falange", Francisco Franco, el dia 18 de juliol de l'any esmentat a l'empresa Planell.
- Les pàgines 2 i 3 parlen del viatge que els representants de l'empresa van fer a Madrid per recollir el guardó i d'una suposada carta d'A. Francesch a Leopoldo Planell.
- Les pàgines 4 i 5 contenen una nota "de gratitud al Caudillo" i un article d'ABC amb els motius pels quals és declarada empresa exemplar l'esmentada fàbrica.
- Les pàgines 6 i 7 contenen un article llarg i feixuc, fet clarament per omplir paper, i que és una història del vidre.
- A les pàgines 8 i 9, el lector descobreix que l'amo de la fàbrica és el poderós "Jefe del Sindicato Provincial del Vidrio y la Cerámica", el qual signa un article sobre la Unión Vidriera Española i una de les fàbriques importants.

Els continguts del butlletí i el seu significat

El butlletí comença amb la **publicació del diploma**, on queda clar el segell del jou i les fletxes, anagrama de l'organització feixista espanyola.

A la pàgina següent, l'article "*Impresiones de un viaje*" bàsicament recorda el camí fet entre l'aixecament feixista del 18 de juliol fins l'any 1942 en què l'empresa es declara exemptar. En segon lloc, cita el lema de l'organització feixista espanyola "*Patria, Pan y Justicia*" i finalment fa referència a la festa que es va fer a la "*Dehesa de la Villa*", on es reuniren 60.000 persones per fer unes demostracions gimnàstiques i folklòriques.

El culte al "*jefe*", al *Caudillo* Franco, queda clar en el text, paternal i laudatori: "*Acércate con nosotros a él; ven a recoger el fruto de los esfuerzos de otro hombre que olvidando que con su empresa podía satisfacer particulares egoísmos ha pensado en elevar ... tu nivel de vida y el de los tuyos (...) aprende a ser agradecido*".

Aquesta veneració al Caudillo arriba al paroxisme en la nota titulada "*Nuestra Gratitud al Caudillo*" de la pàgina 4, on Franco es comparat al *Crist* "*a semejanza del Divino Maestro ha indicado a todos los españoles que el trabajo es el camino que conduce a la grandeza de la Patria*".

La doctrina feixista, que parla de crear una nova aristocràcia, una nova "*grandeza*" basada en el treball, queda clara en aquest article, que per altra banda sols fa d'altaveu a un discurs del Delegado Nacional de Sindicatos "*camarada Sanz Oriol*" que, segons diu el peu de fotografia de la pàgina 3, vol crear una "*Orden Nobiliaria del Trabajo*", que per cert va quedar en no res.

De tot el document, la part que més informació ens transmet és l'article d'*ABC* publicat a la pàgina 5, en el qual hi ha la relació dels mèrits de l'empresa. L'*ABC* era el diari més important de l'Espanya de Franco, portaveu d'una dreta al servei del nou règim. Per tant, transmet la doctrina oficial.

Nuestra gratitud al Caudillo

La fección caudillesca y la reconstrucción son el resultado de un solo espíritu y de una misma idea: la de unificar y fortalecer el espíritu de los españoles y el espíritu de los españoles. En la misma medida, el Caudillo Franco, Maestro supremo de nuestra Patria y en particular de la gran familia de productores españoles, nos otorga un deber, inspirándose en la doctrina de Agustín Goyuri, de hacer de esta Patria un hogar para que con su trabajo disfruten los españoles del bienestar que el trabajo, que es el camino, nos otorga y el camino que conduce a la grandeza de la Patria.

A semejanza del Divino Maestro, Franco ha señalado a todos los españoles que el trabajo es el camino que conduce a la grandeza de la Patria. Pero en la construcción de una nueva aristocrática española que, por el trabajo de producir con el espíritu de un solo espíritu, el trabajo de España, es que todos los españoles de esta Patria disfruten de la grandeza de la Patria, el camino que conduce a la grandeza de la Patria.

El nuevo Estado Nacional Español, con su Caudillo a la cabeza, es el gran espíritu que todos los españoles de esta Patria, en el trabajo de producir con el espíritu de un solo espíritu, el trabajo de España, es que todos los españoles de esta Patria disfruten de la grandeza de la Patria.

A semejanza del Divino Maestro, Franco ha señalado a todos los españoles que el trabajo es el camino que conduce a la grandeza de la Patria. Pero en la construcción de una nueva aristocrática española que, por el trabajo de producir con el espíritu de un solo espíritu, el trabajo de España, es que todos los españoles de esta Patria disfruten de la grandeza de la Patria.

Segons aquest diari, l'empresa va ser declarada exemplar, en primer lloc, perquè Planell s'havia afiliat a la Falange en els darrers moments de la República, quan Barcelona havia estat ocupada per l'exèrcit franquista. Aquest és el mèrit més important: participar de la ideologia del nou règim.

Els altres mèrits són secundaris: Planell paga curssets de formació als seus operaris –encara que fa constar que no lloguen especialistes per treballar, sinó que els formen ells mateixos. Naturalment, formar els seus treballadors repercutia sobretot en benefici de la fàbrica, ja que aquests es formaven per treballar millor el vidre. Per tant, aquest és un mèrit relatiu.

Aquesta és una de les primeres fàbriques que va instal·lar les “Juntas de Jurados”, és a dir, una mena d'organisme intern per resoldre conflictes laborals de forma amigable. Cal dir que els treballadors no tenien autoritzats els sindicats, ni podien fer vaga ni els estava permesa cap forma de protesta laboral; tots aquests elements es consideraven simplement “sedició”, és a dir boicot a la producció nacional. Un sistema arbitral en els conflictes era poc eficaç si els treballadors no disposaven de cap mena d'arma per fer força o per pressionar a l'empresa. Per tant, a la pràctica servien per a poca cosa.

La fabrica Planell tenia establerta una mutualitat laboral pròpia i aquest és un altre dels mèrits; a manca d'una seguretats social, no deixava d'ésser un pegat. La jubilació que es contempla és per “edad avanzada”, sense especificar-se quina era aquesta edat.

Pel que fa a la “*Obra educativa de educación y descanso*” que es menciona, cal assenyalar que era un pobre reflex de les organitzacions nazis que sí que disposaven d'una xarxa de residències per a vacances dels treballadors. Aquí no hi havia res d'això, i sols cal mirar **les activitats que feien** per adonar-se que aquestes **no requerien grans despeses per part de l'empresa** (pàg. 11-12-13): una coral-orfeó, un grup de teatre, alguns llibres per la biblioteca, una saleta d'estar dins de la pròpia fàbrica i algunes festes amb missa inclosa.

Finalment, el document fa esment del fet que, en l'ordre econòmic, la fàbrica produeix un tipus de vidre, el *vidrio neutro*, que ara no cal importar-lo, és a dir, que contribueix a mantenir l'ideal franquista d'autarquia de producció.

L'empresa exemplar té una connotació important: el seu director és el "*Jefe del Sindicato Provincial del Vidrio y la Cerámica*", és a dir, forma part d'una jerarquia dins del món laboral del feixisme espanyol. Per això en la pàg. 8, l'article titulat "*Unas palabras del nuevo Jefe del Sindicato Provincial del Vidrio y la Cerámica*", acaba amb les paraules de Planell dient que "*desde las columnas de este Boletín saludo, brazo en alto y con todo el respeto a las Jerarquias todas*", és a dir, la salutació feixista.

Unas palabras del nuevo Jefe del Sindicato Provincial del Vidrio y la Cerámica

Una vez más de haber sido nombrado nuestro Director don Leopoldo Planell, Jefe del Sindicato Provincial del Vidrio y la Cerámica, nos hemos apresurado a felicitarle cordialmente por esta distinción que tan merecida tiene. Aparte de nuestra labor desarrollada en el seno de la obra "Cristalerías Planell S. A.", para todos sus trabajos nos dedicamos en pro del Sindicato y de una misión especial en favor de la que da la Asociación de Fabricantes de Vidrio, de la que era verdaderamente el alma.

Hemos aprovechado esta oportunidad para formularle algunas preguntas sobre su actuación sindical, industrial, sus facilidades, sus actividades, la siguiente información que, gustosos, reproducimos en estas páginas:

"En el año 1931 se formó en nuestra Ciudad la primera agrupación de Vidrieros que no ha vivido nunca una transformación como las anteriores, habiendo pasado, según consta en el Boletín de los Sindicatos, a ser una de las más importantes de la zona."

de la industria Vidriera, cuya primera y única actuación tuvo lugar en marzo de 1936.

Después de liberada nuestra Ciudad por las Gloriosas tropas del Generalísimo, se estableció la forma Nacional Sindicalista, a la que los industriales vidrieros de Barcelona nos adherimos con el afán del que se recorda reflejado. Rigurosamente se organizó el encuadramiento de los XX Sindicatos de la provincia, favorecido por el espíritu de agrupación que siempre ha existido en esta región. El Nacional Sindicalismo, al dar forma al agrupamiento de nuestros políticos-sindicalistas y obreros, ha servido en buena medida a nosotros y productores, cosa nunca vista hasta ahora.

En aquellas fechas, recién del camarada Ferrn Sanz Otero el nombramiento de Secretario de la Asociación del Vidrio, en el Sindicato de la Gobernación (industria vidriera) de la zona de Aragón. Como resultado de esta acción se

EL ARTE DEL VIDRIO

Como homenaje a nuestro Director don Leopoldo Planell quien con este prestigioso está transformada la Empresa de "Cristalerías Planell S. A." fundada por él en un verdadero momento consagrado al arte del vidrio en el que cualquier artefacto sea virtudes de laboriosidad, inteligencia y tenacidad, reproducimos parte de su conferencia dada en el año de 1931 en la Asociación de Contables de Cataluña. Veamos esta conferencia sobre el historial del arte vidriero, destacando su carácter anecdótico que la hace más agradable.

La evolución de este artefacto empieza en el momento de su aplicación a la construcción de vidrieras y más adelante a la fabricación de objetos para uso doméstico.

Tanto el vidrio en su estado natural como el producido en el momento de su aplicación a la construcción de vidrieras y más adelante a la fabricación de objetos para uso doméstico, se como el pilar de nuestra industria vidriera; por otra parte, la simple enumeración de sus principales producciones bastará para poder formarse una idea de su gran importancia.

Más que hacer historia técnica del vidrio he tenido intentos en poder de reducir la leyenda y anécdotas de este arte, que he hallé al hacer una muestra para

El context històric

El document es fa imprimir l'octubre de 1942; en aquell any, la Segona Guerra Mundial estava en un moment clau. Al novembre es produïen els xocs de forces cuirassades angloalemanyes a Tobruck i els britànics es feien amb el control del lloc. Per altra banda, tropes nordamericanes desembarcaven a Alger i Orà i, en el front de l'est, els alemanys eren detinguts a Stalingrad. Prèviament, el mes de juny, la ciutat alemanya de Colònia sofria el més fort bombardeig aeri de la Història: tres mil tones d'explosius en una hora. Finalment, els alemanys envaïen tot França, inclosa l'anomenada "zona lliure". Per tant, la guerra s'acostava a Espanya ja que hi havia soldats alemanys a la frontera, mentre la guerra s'escampava pel nord d'Àfrica.

En l'ordre interior, Franco destituïa del seu càrrec a Ramón Serrano Suñer, el ministre més pronazi de tota la jerarquia política espanyola. De fet, el "Caudillo" es preparava per situar-se en una neutralitat més estricta, tot pensant que la victòria alemanya no estava garantida i que, per tant, era bo tenir un peu a cada lloc.

Madrid, 18 de julio de 1942.

Señor don Leopoldo Planell. — Barcelona.

Querido amigo Planell:

Jamás, en los años que cuento, he sentido una emoción tan intensa como la que en esta fecha del 18 de julio de 1942 ha hecho vibrar mi corazón. Si te recuerdo que hoy hace seis años, encontrándonos también en Madrid, turbaron mi ánimo los gritos de una sublevación, que culminando en el asalto al Cuartel de la Montaña, rodó por las calles de esta Villa en dantesca cabalgata, comprenderás mi emoción de hoy en que el espectáculo vivido hace unas horas polariza con aquellos otros de seis años atrás.

Era la hora radiante de una mañana luminosa y en las aljamas de Madrid más de 60.000 hombres llenaban con sus himnos el espacio infinito, que en sus ondas azules se espaciaron por doquier para hacer eco con todos los corazones españoles. Eran los himnos y cánticos que anunciaban el estruendo de un nacer de Paz y de Justicia, tantas veces prometidas y sólo alcanzadas por un hombre que, premiando el esfuerzo al trabajo con el noble título de Empresas y Productores Ejemplares, viene a rendir los justos honores a tantas gotas de sudor vertidas, que del que trabaja es sangre fecunda y creadora.

Eran las diez de la mañana y el clarín que anunciaba la llegada del Generalísimo abogó su última nota en el clamor impresionante que repercutió en los cuatro puntos

Els difícils anys de la postguerra

Durant els primers anys de la postguerra, la gran majoria de la població de l'Estat viu una **situació de penúria i repressió** a tots els nivells. Recordem que, acabada la guerra, milers de ciutadans que havien recolzat el bàndol dels vençuts es veuen forçats a abandonar el país, per pura supervivència. Les xifres donades pels investigadors parlen d'entre 400.000 i 500.000 exiliats provinents d'arreu d'Espanya, però majoritàriament catalans. També es compten per milers les persones que van ser empresonades, condemnades a camps de càstig o, fins i tot, van acabar en camps d'extermini nazis. I són centenars les penes de mort executades pels sicaris del règim feixista. Si a tot això sumem les mancances generals a què cal enfrontar-se davant un país devastat després de tres anys de guerra civil, el panorama es presentava tan cru com efectivament va ser-ho. Anem tot seguit a desgranar la situació.

A nivell econòmic, el model franquista d'Espanya era l'**autarquia** (mai assolida), basada en la introversió i l'intervencionisme. En què consistia? Doncs d'una banda, en la creació d'una estructura productiva basada en les forces i els recursos interns, restringint i limitant molt els intercanvis internacionals. De l'altra, en la instauració d'un minuciós entramat burocràtic que exercís un control ferri sobre qualsevol tipus d'activitat econòmica, requerint tota mena de permisos i autoritzacions previs a tota iniciativa. Les autoritats estatals i sindicals volien controlar-ho tot: fixaven els salaris, marcaven els preus dels productes, vigilaven els beneficis i les rendes, racionaven els béns de consum i els de producció, etc. Aquest intervencionisme va potenciar el **mercat negre**, popularment conegut com "estraperlo".

regional o mala intenció merced.

¡Cuán lejos están de nosotros los días tristes de aquel año 1936! Pero al contemplar con serena visión el impresionante conjunto de la concentración y las tribunas, que dispusieron para la celebración del acto en que se nos debía entregar los títulos, hace que con garras de águila nos aferremos a su recuerdo para que él nos ayude en nuestros momentos de flaqueza a evitar que con nuestro comportamiento podamos resucitar ansias de revuelta.

Tres tribunas presiden la concentración, que como el tríptico de la Falange parecen representar la PATRIA, la del centro, donde se instalará a su llegada el Caudillo, el PAN, a su izquierda, donde de pie y con el corazón lleno de impaciencia, esperamos los representantes de las Empresas y los que van a ser proclamados Productores Modelos, en mutuo encarnamiento del trabajo. Y a su derecha la JUSTICIA, que la representan inmejorablemente el ejército y los heroicos excombatientes de la División Azul que en ella se han acomodado.

A las diez, suena el clarín anunciando la llegada del Caudillo, y en un súbito sentimiento se desbordan los paisanos y parecen clavarse en tierra los que visten uniforme, unos y otros en acto de admiración y agradecimiento a aquel que debien, la existencia unos, y el honor de ser españoles todos.

Se impone el silencio. Con cálido verbo presenta a las Empresas y Productores Ejemplares el Jefe Nacional de Sindicatos y uno a uno recibimos de manos del Caudillo, de estas manos que con tanta Justicia, rectitud y dureza supieron manejar la espada, el más pacífico de los testimonios de Justicia Social.

fuente: productores concentrados en la Delana de la

La situació de les classes treballadores va de mal en pitjor: l'escassetat general de queviures ve acompanyada d'un augment desproporcionat de la carestia de la vida, en comparació al del salari dels treballadors. En l'àmbit rural, les dificultats no són menors ja que les males collites menen la població a buscar una sortida en les ciutats, iniciant un transvasament que a finals del decenni dels 40 prendria un caire d'autèntica desbandada.

Les **cartilles de racionament** lliurades pel *Servicio Nacional de Abastecimiento y Transportes* a cada cap de família, a penes si fan possible sobreviure. N'hi havia una per a la carn, i una altra per a la resta d'aliments sotmesos a intervenció. Al mercat negre es traficava amb tot, des d'avellanes fins a càrrecs, permisos i llicències de tota mena. Com sempre, la necessitat aguditza l'enginy, i uns quants van aprofitar la conjuntura per enriquir-se amb la pràctica il·legal del mercat negre, burlant les lleis estatals, però en això també l'estat feia un doble joc i, si bé perseguia el petit estafador, feia la vista grossa davant els poderosos.

En conclusió, els primers anys de la postguerra es caracteritzen per un estancament de l'economia i per l'exploració de la mà d'obra.

A nivell sociocultural, **la repressió generalitzada a tot el territori espanyol va ser especialment sensible a Catalunya**, essent perseguit tot senyal de catalanitat i defensa dels valors democràtics. Fent compliment de la voluntat de Franco, **es prohibí l'ús públic de la llengua catalana**, arribant a imposar-se sancions a aquells que contravenguessin la norma. El lema exigia "*Si eres español, habla la lengua del Imperio*". En un intent d'aniquilar qualsevol fet diferencial lingüístic i cultural, es prohibiren les publicacions en català, i les biblioteques van patir una destrucció i una depuració dels llibres escrits en la nostra llengua. Els establiments, institucions i empreses que duïen el nom de **Catalunya** o **català** en llur denominació van ser obligats a suprimir-lo, com va ser el cas del Palau de la Música Catalana i la Biblioteca de Catalunya, entre d'altres.

En aquesta persecució hi jugà un paper fonamental la paraoficial "col·laboració ciutadana". Durant anys, les **denúncies** de particulars afectes al règim van fer omplir les presons, fins al punt d'haver d'habilitar tota mena de locals com a centres de reclusió. No calia haver estat un líder polític republicà per ser detingut, ni era la salvació no haver estat vinculat a cap organització sindical obrera ni afiliat al Front Popular; el delictes podia ser simplement haver manifestat públicament sentiments catalanistes. Paral·lelament es donaren els **avals**, en un intent desesperat de salvar, mitjançant la intercessió d'algun feixista influent, de la condemna als familiars detinguts.

Com es pot intuir, el **clima de terror quotidià** marcà una primera etapa del règim franquista que s'allargaria fins el 1943, moment en què començà a notar-se una certa distensió del rigor inicial. La llengua i la cultura catalanes van subsistir a la clandestinitat.

A nivell educatiu, l'exili va facilitar la depuració del professorat universitari dissident, i el que va quedar va ser depurat. Els ensenyaments relacionats amb la història, la llengua i la cultura catalanes són suprimits. La Universitat Autònoma va ser clausurada acusada d'estar *desespanyolizada*. Quant a les escoles, són suprimides totes aquelles que no ensenyen l'ideari feixista, passant a convertir-se aquests edificis escolars en seus d'organismes burocràtics estatals. El nou credo pedagògic havia d'homogeneïtzar als joves que aixecarien el *Imperio* amb la inculcació dels valors cristians i l'esperit patriòtic.

Pautes de treball

El dossier cau dins de l'objectiu 3

Objectiu general 3

Adquisició i avaluació d'informació històrica a partir de fonts documentals.

- **Nivell 1.** Adquirir informació a partir d'una font històrica seleccionada prèviament.

Fase primera: un debat sobre drets laborals i paternalisme

El treball pot començar per **intentar esbrinar entre tots els alumnes quin és el marc laboral actual**. És important parlar dels sistemes de contractació laborals, de les vacances, el sistema de la seguretat social, etc. **Cal introduir els alumnes en el que són pròpiament els drets laborals**. Quan una empresa proporciona vacances no fa res més que complir amb el seu deure.

Cal diferenciar els drets i deures de tot allò que una empresa concedeix de forma unilateral i gratuïta als seus treballadors.

EDUCACION Y DESCANSO

Balace de actividades

Varias son las Secciones creadas en el Grupo de Educación y Descanso de CRISTALERIAS PLANELL, S. A., y que ya detallamos en nuestro primer Boletín.

Hay varias a destacar a exposar las actividades desarrolladas por cada una de dichas Secciones, desde su fundación.

Por su importancia teórica y artística empezamos por el

Coro. — Cuenta esta Sección con cerca de cien miembros; es, quizás, la más cuidada de cuantas Secciones tiene Educación y Descanso por ser sin duda la que más conjunto, estudio y perfección exige.

Ha dado cinco conciertos: el primero el día 15 de noviembre de 1941, en que hizo su presentación oficial en la iglesia de la fábrica con motivo de la conmemoración de don Leopoldo Planell.

El segundo el 18 de enero de 1942, presentándose oficialmente con un extenso programa en el Festival que se celebró en la sala de Espectáculos de la fábrica.

El tercero el 21 de junio del mismo año, cantando el oficio en la Parroquia de Gervelló y dando a la salida, un concierto en la sala del Ateneo de aquella localidad.

El cuarto el 28 de junio en la plaza de los Años de

Monserat después de cantar el oficio en el Monasterio, y el quinto el 12 de julio de 1942 en la fiesta de final de curso del Grupo Eusebio Durán y Bas, de Barcelona.

La próxima actuación de este conjunto vocal tendrá lugar el día 11 de mayo en las fiestas que se celebrarán los días 11 y 12 del corriente en la sala de Espectáculos de la fábrica.

La cuidada Dirección del Maestro Compañes Marsá, ha logrado a fuerza de un grupo de productores, en su mayoría amateurs, una admirable masa coral que, actuando en sus actuaciones en conjunto perfecto, ha causado una hermosa impresión y dejado un agradable recuerdo de todas sus actuaciones.

El mayor éxito conseguido es, sin embargo, el de haber elevado a un grupo considerable de productores a las regiones del arte, haciéndoles sentir las dedicaciones de la fábrica.

Una de las Secciones que ha sabido desarrollarse fué el

CUARTO DEBATE. — Ha actuado solamente una vez, pero con tanto interés y tanta riqueza de detalle que puede asegurarse que fue la parte del programa que dio más interés a las fiestas de los días 7 y 8 de septiembre.

Fase segona: els treballadors i treballadores de la Planell i els seus drets

Lectura de parts del documents. Observació dels aspectes formals, articles, autors, imatges, etc. Cal observar la fotografia i comparar-la amb altres fotos de jerarques feixistes italians. Cal observar l'uniforme negre... i adonar-se dels símbols del règim tot comparant-los amb els signes de la creu gamada nazi. En el text es parla de "*Caudillo*", paraula que caldria comparar amb "*Führer*" o amb "*Duce*"; en el text hi ha al·lusions al "saludo brazo en alto" al qual també caldria fer esment, així com el símbol de les fletxes i el jou de l'escut falangista.

Finalment cal fer un llista dels "avantatges" que tenia una persona que treballés en aquesta empresa. També cal fer notar que si aquests "avantatges" conferien el títol d'exemplar a una empresa, vol dir que la situació de la Planell no era la normal en el món laboral català de l'època. És a dir, cal deduir el caràcter d'excepcionalitat de l'empresa Planell.

Fase tercera

En aquesta fase caldria **situar la fàbrica Planell en el context de l'estat franquista.** Aquí pot ser útil tenir a mà el text del "*Fuero del Trabajo*" elaborat pel règim.

